

Catechese reeks over de Eucharistie

(Paus Franciscus, audiënties periode november 2017 - maart 2018)

1. INLEIDING

Dierbare broeders en zusters, goedendag!

Vandaag vatten we een nieuwe reeks catecheses aan die de blik zal richten op het “hart” van de Kerk, namelijk de Eucharistie. Voor ons christenen is het van fundamenteel belang goed de waarde en de betekenis in te schatten van de Eucharistie om steeds dieper onze relatie met God te beleven.

1

We mogen het groot aantal christenen niet vergeten die overal in de wereld, gedurende tweeduizend jaar geschiedenis, tot de dood toe de Eucharistie hebben verdedigd; en hoe velen ook vandaag hun leven wagen om aan de zondagsmis deel te kunnen nemen. In het jaar 304, tijdens de vervolging van Diocletianus, werd een groep christenen, in Noord-Afrika, betrapt bij het vieren van de Mis in een huis en werden gearresteerd. De Romeinse proconsul stelde hen, tijdens de ondervraging, de vraag waarom ze dat hadden gedaan, wel wetend dat het absoluut verboden was. Ze antwoordden: “Zonder de zondag kunnen we niet leven”, wat wilde zeggen: zonder de viering van de Eucharistie, kunnen we niet leven, ons christelijk leven zou sterven. Inderdaad, Jezus zei tot zijn leerlingen: “als gij het vlees van de Mensenzoon niet eet en zijn bloed niet drinkt, hebt gij het leven niet in u. Wie mijn vlees eet en mijn bloed drinkt, heeft eeuwig leven en Ik zal hem doen opstaan op de laatste dag” (Joh. 6, 53-54).

Die christenen in Noord-Afrika werden gedood omdat ze de Eucharistie vierden. Ze hebben het getuigenis nagelaten dat men het aardse leven kan opofferen voor de Eucharistie, want die geeft ons het eeuwig leven door ons deelachtig te maken aan de overwinning van Christus op de dood. Een getuigenis dat ons allen uitdaagt en een antwoord eist op de vraag wat het voor ieder van ons betekent deel te nemen aan het offer van de Mis en tot de tafel van de Heer te naderen. Zijn we op zoek naar die “bron waaruit water opborrelt” tot eeuwig leven? Die van ons leven een geestelijk offer van lofprijzing en dankzegging maakt en van ons het éne lichaam van Christus maakt? Dat is de diepe betekenis van de heilige Eucharistie, die betekent “dankzegging”: dankzegging aan God Vader, Zoon en heilige Geest en die ons opneemt in en omvormt tot de gemeenschap met zijn liefde.

2

In de komende catecheses zou ik een antwoord willen formuleren op enkele belangrijke vragen over de Eucharistie en de Mis, om zo opnieuw te ontdekken of te ontdekken, hoe, doorheen dat geheim van het geloof, de liefde van God straalt.

3

Het tweede Vaticaans concilie werd heel sterk bewogen door het verlangen de christenen te helpen begrijpen wat de grootheid is van het geloof en de schoonheid van de ontmoeting met Christus. Om die reden was het op de eerste plaats noodzakelijk, onder leiding van de heilige Geest, een vernieuwing van de liturgie door te voeren, want de Kerk leeft en vernieuwt zich dankzij de liturgie. Wat de concilievaders sterk onderlijnd hebben, is de, voor een echte vernieuwing, onmisbare liturgische vorming van de gelovigen. Dat is ook het doel van deze reeks catecheses die we vandaag aanvatten: groeien in de kennis van de grote gave die God ons in de Eucharistie heeft geschonken.

4

De Eucharistie is een wonderlijk gebeuren waarin Christus, ons leven, tegenwoordig komt. “Deelnemen aan de Eucharistieviering is opnieuw het verlossende lijden en sterven van de Heer beleven. Het is een verschijning van God: de Heer komt op het altaar aanwezig om aan de Vader te worden geofferd voor het heil van de wereld.”

De Heer is daar bij ons aanwezig. We gaan er vaak naartoe, we kletsen onder mekaar terwijl de priester de Eucharistie viert... en we vieren niet samen met Hem. Het gaat om de Heer! Als vandaag de president van de Republiek of een heel belangrijk iemand uit de wereld hier zou aanwezig zijn dan zouden we allen ongetwijfeld dicht bij hem willen zijn om hem te groeten. Maar besef het wel: wanneer je naar de Mis gaat, is de Heer daar! En jij bent verstrooid! Daaraan moeten we denken. “Padre, maar de mis is zo saai”. “Wat zeg je nu, is de Heer vervelend?” “Nee, nee, de Mis niet, de priesters wel” – “Wel, dat de priesters zich bekeren, maar het is wel de Heer die daar aanwezig is!” Begrepen? Niet vergeten. “Deelnemen aan de Mis is opnieuw het verlossende lijden en sterven van de Heer beleven.”

5

Laten we nu trachten ons enkele eenvoudige vragen te stellen. Bijvoorbeeld, waarom begint men de Mis met het kruisteken en met de schuldbelijdenis? Hier zou ik een uitweiding willen maken. Hebben jullie al opgemerkt hoe kinderen het kruisteken maken? Men kan niet uitmaken of het een kruisteken is dan wel een luchttekening. Zo doen ze (*hij maakt een vage beweging*). Men moet de kinderen leren het kruisteken goed te maken. Zo begint de Mis, zo begint het leven, zo begint de dag. Het wil zeggen dat wij verlost werden door het kruis van de Heer. Kijkt naar de kinderen en leert hen het kruisteken goed maken. En de Lezingen in de Mis, waarom hebben die daar hun plaats? Waarom leest men op zondag drie Lezingen en de andere dagen twee? Wat betekent de Lezing in de Mis? Waarom worden ze gelezen, wat is hun rol? Of, waarom zegt de priester die de viering voorziet op een gegeven ogenblik: “Verheft uw hart”? Hij zegt niet: “Omhoog de gsm en maak een foto!” Nee, dat is een slechte zaak. Ik zeg jullie dat het mij pijn doet wanneer ik hier op het plein of in de Basiliek voorga en de vele gsm’s zie die omhoog gaan, niet alleen vanwege gelovigen, maar ook van priesters en zelfs van bisschoppen. Asjeblijft! De Mis is geen schouwspel: het is het lijden en verrijzen van de Heer gaan ontmoeten. Om die reden zegt de priester: “Verheft uw hart”. Wat betekent dat? Denkt eraan: geen gsm’s.

6

Het is heel belangrijk terug te keren naar de fundamenteën, wat het wezenlijke is herontdekken door wat men ziet en aanraakt in de viering van de sacramenten. De vraag van de apostel Thomas om de wonden van de nagels in het lichaam van Jezus te mogen zien en aanraken, is het verlangen om op een of andere wijze God te mogen “aanraken” en zo in Hem te geloven.

Wat de heilige Thomas aan Jezus vroeg, is wat wij allen nodig hebben: Hem zien, Hem aanraken om Hem te kunnen herkennen. De sacramenten komen aan deze menselijke behoefte tegemoet. De sacramenten, en de viering van de Eucharistie in het bijzonder, zijn tekenen van de liefde van God, bevoorrechte wegen om Hem te ontmoeten.

Op die wijze, door middel van deze catechese die we vandaag aanvatten, zou ik samen met jullie de schoonheid willen herontdekken die in de viering van de Eucharistie verborgen is en die, eenmaal onthuld, de volle zin geeft aan het leven van elkeen. Mogen Onze Lieve Vrouw ons op deze weg begeleiden. Dankjewel.

2. DE MIS IS GEBED

1

Dierbare broeders en zusters, goedendag!

We gaan verder met de catechese over de Eucharistie. Om de schoonheid van de Eucharistieviering te verstaan, wil ik beginnen met een heel eenvoudig gegeven: de Mis is gebed, meer nog, ze is het gebed bij uitnemendheid, het hoogste, het meest verheven en tegelijk het meest “concrete” gebed. Het is in feite de liefdesontmoeting met God door middel van zijn Woord en het Lichaam en Bloed van Jezus. Het is een ontmoeting met de Heer.

2

Maar eerst moeten we een vraag beantwoorden. Wat is waarlijk het gebed? Het is op de eerste plaats dialoog, een persoonlijke relatie met God. De mens is geschapen als een wezen in persoonlijke verhouding tot God die zijn volledig verwerkelijking slechts vindt in de ontmoeting met zijn Schepper. De weg van het leven loopt naar de definitieve ontmoeting met de Heer. Het Boek Genesis stelt dat de mens werd geschapen naar het beeld van en de gelijkenis met God, die Vader en Zoon en Heilige Geest is, een volmaakte relatie van liefde en eenheid. Zo kunnen we verstaan dat wij allen werden geschapen om in een volmaakte relatie van liefde te treden, in een voortdurend zich geven en ontvangen om de volheid van ons wezen te vinden.

Wanneer Mozes in de nabijheid van de brandende braamstruik door God wordt geroepen, stelt hij de vraag naar Gods naam. En wat antwoordt God? “Ik ben die is” (Ex. 3, 14). In haar oorspronkelijke betekenis vertolkt deze uitdrukking *aanwezigheid en welwillendheid*, meteen voegt God er dan ook aan toe: “Dit moet ge de Israëlieten zeggen: Jahwe, de God van uw vaders, de God van Abraham, de God van Isaak en de God van Jakob, zendt mij tot u.” (Ex. 3, 15). Zo doet ook Jezus wanneer Hij de leerlingen roept om bij Hem te zijn. Dat is dus de grootste genade: mogen ervaren dat de Mis, de Eucharistie het bevoorrechte moment is om bij Jezus te zijn en, door Hem, bij God en bij de broeders.

3

Bidden is, zoals elke ware dialoog, ook altijd: stil kunnen zijn – dialogen kennen momenten van stilte – in stilte bij Jezus zijn. Wanneer wij naar de Mis gaan, gebeurt het soms dat we enkele minuten te vroeg zijn en beginnen te kletsen met wie naast ons zit. Dat is niet het moment om te kletsen. Het is een moment van stilte om ons voor te bereiden op de dialoog. Het is het moment van inkeer in het eigen hart en je voor te bereiden op de ontmoeting met Jezus. Stilte is erg belangrijk. Denkt aan wat ik vorige week heb gezegd: we gaan niet naar een voorstelling, we gaan naar de ontmoeting met de Heer en de stilte bereidt ons voor en begeleidt ons. In

stille bij Jezus zijn. Aan de geheimnisvolle stille van God ontspringt zijn Woord dat in ons hart weergalmt. Jezus zelf leert ons hoe het echt mogelijk is bij de Vader “te toeven” en Hij toont ons dat aan de hand van zijn gebed. De Evangelies tonen ons Jezus die zich op afgelegen plaatsen terugtrekt om te bidden. Wanneer de leerlingen die innige verhouding van Jezus met de Vader zien, voelen ze het verlangen om daaraan deel te kunnen hebben en vragen Hem: “Heer, leer ons bidden” (Lc. 11, 1). We hebben dit gehoord bij de eerste Lezing aan het begin van deze audiëntie. Jezus antwoordt dat de eerste voorwaarde om te kunnen bidden is: in staat zijn “Vader” te zeggen. Laten we dit goed beseffen: als ik niet in staat ben God “Vader” te noemen, ben ik niet in staat te bidden. We moeten leren “Vader” zeggen, wat wil zeggen: ons, met kinderlijk vertrouwen, in zijn aanwezigheid weten. Om te kunnen leren, moeten we nederig bekennen dat we nood hebben aan onderricht en met eenvoud zeggen: Heer, leer mij bidden.

4

Dat is het eerste punt: nederig zijn, beseffen dat we kinderen zijn, in de Vader rusten, op Hem betrouwen. Om in het Rijk der hemelen te komen moet men zich klein maken als kindjes. In de zin dat kindjes in staat zijn tot vertrouwen, zij beseffen dat iemand voor hen zal zorgen, voor eten en voor kleding en zo verder. Dat is de eerste houding: *vertrouwen en betrouwelijkheid*, zoals een kindje tegenover zijn ouders: weten dat God aan je denkt, voor je zorgt, voor jou, voor mij, voor allen.

5

De tweede ingesteldheid, ook eigen aan kindjes, is *zich laten verrassen*. Een klein kind stelt duizenden vragen omdat het de wereld wil ontdekken. Het verwondert zich over de kleinste zaken omdat alles nieuw voor hem is. Om in het Rijk der hemelen te komen moet men zich laten verwonderen. In onze relatie tot de Heer, in het gebed – ik vraag - laten we ons verwonderen of denken we soms dat bidden praten met God is zoals papegaaien doen? Neen. Het is een kwestie van vertrouwen, het hart openen om zich te laten verwonderen. Laten we ons verrassen door God die altijd de God van de verrassingen is? De ontmoeting met de Heer is immers altijd een levendige ontmoeting en geen museum–ontmoeting. Het is een levendige ontmoeting en wij gaan naar de Mis en niet naar een museum. We gaan naar een levendige ontmoeting met de Heer.

In het Evangelie wordt over een zekere Nicodemus gesproken (Joh. 3, 1-21), een bejaarde man, iemand met gezag in Israël. Hij gaat naar Jezus om Hem te leren kennen. En, de Heer spreekt hem over “opnieuw geboren worden”. Wat betekent dat? Kan men herboren worden? Is het mogelijk om opnieuw de smaak, de vreugde en de verwondering over het leven te vinden, ook met zoveel tragedies voor ogen? Dat is een fundamentele vraag aan ons geloof en dit is het verlangen van elke echte gelovige: het verlangen om herboren te worden, de vreugde van het herbeginnen. Leeft dat verlangen in ons? Heeft ieder van ons die wens om altijd herboren te worden om de Heer te ontmoeten? Leeft dat verlangen in jullie? Men kan het makkelijk verliezen. Omwille van de vele activiteiten, omwille van de vele projecten die men wil realiseren, blijft er uiteindelijk zo weinig tijd over dat we uit het oog dreigen te verliezen wat fundamenteel is: ons leven van het hart, ons geestelijk leven, ons leven als ontmoeting met de Heer in het gebed.

6

Voorwaar, de Heer verrast ons door ons te tonen dat Hij van ons houdt ook in onze zwakheid. “Jezus Christus, die geheel zondeloos is, die al onze zonden goedmaakt, en niet alleen die van ons maar die van de hele wereld” (1 Joh. 2, 2). Deze gave, bron van waarachtige troost – want de Heer vergeeft ons altijd – ontvangen we door middel van de Eucharistie. Het bruiloftsmaal waarbij de Bruidegom onze broosheid ervaart. Mag ik zeggen dat de Heer, wanneer ik in de Mis communiceer, mijn broosheid ervaart? Ja! We mogen dat zeggen omdat het waar is! De Heer ervaart onze broosheid om ons terug te voeren naar onze eerste roeping: het beeld van en de gelijkenis met God te zijn. Dat is het milieu van de Eucharistie, dat is het gebed.

3. DE EUCHARISTIE IS DE GEDACHTENIS VAN HET PAASMysterIE VAN CHRISTUS

1

Dierbare broeders en zusters, goedendag!

Bij het voortzetten van de catechese over de Eucharistie, kunnen we ons de vraag stellen: wat is de Mis wezenlijk? *De Mis is de gedachtenis van het Paasmysterie van Christus.* Zij maakt ons tot deelgenoten van zijn overwinning op zonde en dood en geeft volle zin aan ons leven.

2

Daarom moeten we, om de waarde van de Mis te verstaan, op de eerste plaats de Bijbelse betekenis van “gedachtenis” verstaan. “De heilige Schrift vat *gedachtenis* niet alleen op als de herinnering aan de gebeurtenissen uit het verleden, maar ook als de verkondiging van de wonderdaden die God voor de mensen verricht heeft. In de liturgische viering worden deze gebeurtenissen in zekere zin tegenwoordig gesteld en geactualiseerd. Aldus verstaat Israël zijn bevrijding uit Egypte: telkens wanneer het paasfeest gevierd wordt, worden de gelovigen weer aan de gebeurtenissen van de uittocht herinnerd, opdat zij ernaar gaan leven”. Door zijn lijden, dood, verrijzenis en hemelvaart heeft Jezus Christus het Pasen tot vervulling gebracht. De Mis is de gedachtenis van *Zijn* Pasen, van *Zijn* “exodus”, die Hij voor ons voltrokken heeft om ons te bevrijden uit de slavernij en binnen te voeren in het beloofde land van het eeuwig leven. Het is niet slechts een herinnering, neen, het is meer: het is aanwezig stellen wat twintig eeuwen geleden is gebeurd.

3

De Eucharistie brengt ons telkens bij het hoogtepunt van het verlossend handelen van God: door voor ons gebroken brood te worden stort de Heer Jezus al zijn barmhartigheid en liefde over ons uit, zoals Hij op het kruis heeft gedaan ter vernieuwing van ons hart, ons bestaan en onze wijze van verhouden tot Hemzelf en tot de broeders. Het tweede Vaticaans concilie zegt: “Telkens wanneer wij het kruisoffer, waardoor ons paaslam Christus, is geslacht (Kor. 5, 7), op het altaar vieren, wordt het werk van onze verlossing voltrokken.”

4

Elke viering van de Eucharistie is een straal van die zon zonder ondergang die de verrezen Jezus is. Deelnemen aan de Mis, bijzonder op zondag, betekent intreden in de overwinning van de Verrezenen, door zijn licht verlicht worden, verwarmd worden door zijn warmte. Door middel van de Eucharistieviering maakt de Heilige Geest ons deelgenoten aan het goddelijk leven dat in staat is heel ons sterfelijk wezen om te vormen. En door zijn overgang van dood naar leven, van tijd naar eeuwigheid, voert de Heer Jezus ook ons met Hem mee om Pasen te beleven. In de Mis beleeft men Pasen. In de Mis zijn wij bij de gestorven en verrezen Jezus en Hij voert ons

naar het eeuwig leven. In de Mis verenigen we ons met Hem. Meer nog, Christus leeft in ons en wij leven in Hem. Zoals de heilige Paulus zegt: “Want door de wet ben ik gestorven voor de wet, om te leven voor God. Met Christus ben ik gekruisigd. Ikzelf leef niet meer, Christus is het die leeft in mij. Voor zover ik nu leef in het vlees, leef ik in het geloof in de Zoon van God, die mij heeft liefgehad en zichzelf heeft overgeleverd voor mij.” (Gal. 2, 19-20). Zo dacht Paulus.

5

Zijn bloed bevrijdt ons inderdaad van de dood en van de angst om te sterven. Het bevrijdt ons niet slechts van de heerschappij van de fysieke dood, maar van de spirituele dood dat het kwaad is, de zonde die ons overvalt telkens wanneer we slachtoffer worden van onze of andermans zonde. Dan wordt ons leven bezoedeld, het verliest zijn schoonheid, zijn betekenis. Het verwelkt.

Christus daarentegen geeft ons opnieuw het leven; Christus is de volheid van het leven. Wanneer Hij de dood tegemoet is getreden, heeft Hij hem voor altijd vernietigd: “door zijn opstanding (heeft Hij) alle sterven afgebroken en opgebouwd tot een nieuw bestaan.” Het Pasen van Christus is de definitieve overwinning op de dood. Hij stierf uit liefde! In de Eucharistie wil Hij ons zijn paasliefde, zijn overwinningsliefde meedelen. Als we Hem met geloof ontvangen, kunnen ook wij God en de naaste werkelijk beminnen, we kunnen beminnen *zoals* Hij ons heeft bemind, leven gevend.

6

Als de liefde van Christus in mij is, kan ik mij volledig aan de ander geven vanuit de innerlijke zekerheid dat zelfs al zou de ander mij kwetsen, ik niet zou sterven; anders zou ik mij moeten verdedigen. De martelaren hebben hun leven gegeven precies omwille van deze zekerheid omtrent de overwinning van Christus op de dood. Alleen als we die macht van Christus ervaren, de macht van zijn liefde, zijn we echt vrij om ons zonder vrees te geven. Dat is de Mis: intreden in het lijden, de dood, verrijzenis en hemelvaart van Jezus. Wanneer we naar de Mis gaan is het alsof we naar Calvarië gaan, hetzelfde. Denkt nu even, als wij op het moment van de Mis naar Calvarië gaan – laten we met verbeelding denken - en weten dat die man daar Jezus is, zouden we dan durven kletsen, foto’s maken, wat spektakel opvoeren? Neen! Want het is Jezus! We zouden ongetwijfeld stil zijn, rouwend maar ook blij omdat we gered zijn. Wanneer we het kerkgebouw betreden om de Mis te vieren, laten we dan hieraan denken: ik kom nu op Calvarië waar Jezus zijn leven voor mij geeft. Zo verdwijnt het spektakel, verdwijnt het geklets, de commentaren en alle andere zaken die ons verwijderen van die mooie werkelijkheid die de Mis is, de overwinning van Jezus.

7

Ik denk dat het nu duidelijker is hoe Pasen aanwezig en werkzaam is telkens wanneer we de Mis vieren, in de betekenis namelijk van *gedachtenis*. Deelnemen aan de Eucharistie doet ons intreden in het Paasmysterie van Christus en doet ons met Hem overgaan van de dood naar het leven, daar op Calvarië. De Mis is Calvarië herbeleven. Het is geen schouwspel.

4. WAAROM OP ZONDAG NAAR DE MIS GAAN?

1 *Dierbare broeders en zusters, goedendag!*

We zetten onze weg van de catechese over de Eucharistie verder door vandaag de vraag te stellen: *waarom op zondag naar de Mis gaan?*

De zondagsviering van de Eucharistie is het centrum van het leven van de Kerk.

Wij christenen gaan op zondag naar de Mis om de verrezen Heer te ontmoeten, of beter: om ons door Hem te laten ontmoeten, naar zijn woord te luisteren, ons te voeden aan zijn tafel en zo Kerk te worden, dat wil zeggen zijn mystieke Lichaam levend in de wereld.

Van in het begin hebben de leerlingen van Jezus dit verstaan. Zij hebben de eucharistische ontmoeting met de Heer gevierd op de dag die de Joden “de eerste van de week” noemden en de Romeinen “de dag van de zon”. De reden was dat *op die dag Jezus uit de doden is opgestaan* en aan zijn leerlingen is verschenen, met hen sprak, met hen maaltijd hield en hen de Geest schonk. We hebben dit gehoord in de Bijbellesing. Ook de grootse uitstorting van de Geest op Pinksteren gebeurde op zondag, op de vijftigste dag na de verrijzenis van Jezus. Omwille van deze redenen is de zondag voor ons een heilige dag, geheiligd door de Eucharistieviering, levende aanwezigheid van de Heer bij ons en voor ons. Het is dus de Mis die de zondag christelijk *maakt*! Op de christelijke zondag gaat het om de Mis. Wat soort zondag is het voor een christen wanneer de ontmoeting met de Heer ontbreekt?

2

Er bestaan spijtig genoeg christelijke gemeenschappen die op zondag de Mis niet kunnen beleven; maar toch worden ook zij opgeroepen om op die dag in de Naam van de Heer samen te bidden, het Woord van God te beluisteren en het verlangen naar de Eucharistie levend te houden.

Sommige gesecculariseerde samenlevingen hebben de christelijke zin voor de zondag, verlicht door de Eucharistie, verloren. Dat is erg spijtig! In een dergelijke context is het belangrijk dit bewustzijn nieuw leven in te blazen en zo de betekenis van het feest terug te brengen, de betekenis van de vreugde, van de parochiegemeenschap, van de solidariteit, van de rust die ziel en lichaam vernieuwt.

De Eucharistie leert ons, zondag na zondag, over al deze waarden. Daarom heeft het Tweede Vaticaans Concilie willen beklemtonen:

“De zondag is derhalve de oudste en eerste feestdag, die aan de vroomheid van de gelovigen met zoveel nadruk moet worden voorgehouden, dat het ook een dag wordt van vreugde en vrij zijn van arbeid.”

3

In de eerste eeuwen bestond de zondagsrust niet: dat is een specifieke bijdrage van het christendom. Volgens de Bijbelse traditie rustten de Joden op de sabbat terwijl in de Romeinse maatschappij geen wekelijkse dag zonder slafelijke arbeid bestond. Het was de christelijke zin voor het leven als kinderen en niet als slaven, bezielde door de Eucharistie, die van de zondag – bijna universeel – een rustdag maakte.

Zonder Christus zijn we veroordeeld overheerst te worden door de vermoeidheid van het alledaagse, met zijn zorgen en met de angst voor morgen. De ontmoeting met de Heer op zondag geeft ons de kracht het heden met vertrouwen te beleven en met moed en hoop

verder te gaan. Daarom gaan wij, christenen, op zondag naar de ontmoeting met de Heer in de Eucharistieviering.

De eucharistische Communie met Jezus, verrezen en eeuwig levend, loopt vooruit op de zondag zonder einde, wanneer er geen vermoeidheid, geen pijn, geen rouw en geen tranen meer zullen zijn, maar alleen de vreugde volop en voor altijd met de Heer te leven. Ook over deze zalige rust gaat het in de zondagsmis. Ze leert, met het voorbijgaan van de weken, ons toe te vertrouwen aan de handen van de Vader die in de hemel is.

4

Wat kunnen we antwoorden aan wie beweert dat naar de Mis gaan tot niets dient, zelfs niet op zondag, omdat het belangrijkste is goed te leven en de naaste te beminnen? Het is waar dat men de kwaliteit van het christelijk leven afmeet naar de mate van bekwaamheid om te beminnen, zoals Jezus heeft gezegd: "Hieruit zullen allen kunnen opmaken dat gij mijn leerlingen zijt; als gij de liefde onder elkaar bewaart" (Joh. 13, 35). Hoe kunnen we echter het Evangelie in praktijk brengen zonder de noodzakelijke krachten om het te doen, zondag na zondag, op te nemen aan de onuitputtelijke bron van de Eucharistie? Naar de Mis gaan we, niet om iets aan God te geven, maar om *van Hem te krijgen waar we echt nood aan hebben*. Het gebed van de Kerk herinnert ons daaraan. Het richt zich tot God met volgende woorden: "Gij hebt geen nood aan onze lofprijzing, want onze dankzegging is nog uw gave. Al kan ons loflied uw grootheid niet verhogen, het draagt toch bij tot onze zaligheid".

5

Tot besluit. Waarom op zondag naar de Mis gaan? Het volstaat niet te antwoorden: omdat het een gebod van de Kerk is. Dat helpt een waarde bewaren, maar is op zich niet voldoende. Wij, christenen, hebben er nood aan deel te nemen aan de zondagsmis omdat wij, alleen met de genade van Jezus, met zijn levende aanwezigheid in ons en onder ons, zijn gebod in praktijk kunnen brengen en zo zijn geloofwaardige getuigen kunnen zijn.

5. DE OPENINGSRITUS

1 *Dierbare broeders en zusters, goedendag!*

Vandaag zou ik een begin willen maken met de eucharistieviering zelf. De Mis bestaat uit twee delen: enerzijds de Dienst van het Woord en anderzijds de Eucharistie. Ze zijn onderling zo sterk met elkaar verbonden dat ze één daad van eredienst vormen. De viering vormt dus één geheel dat men niet mag opdelen. Voor een goed begrip zal ik trachten de verschillende stappen – die elk op zich een aspect van onze menselijkheid kunnen raken en betrekken - te verklaren. Het is nodig deze heilige tekenen te kennen om de Mis ten volle te kunnen beleven en haar schoonheid geheel te kunnen proeven.

2

Wanneer het volk verzameld is, begint de viering met de openingsritus die bestaat uit de intrede van de voorganger(s), de begroeting (...), de schuldbelijdenis (...) waarin wij vergiffenis voor onze zonden vragen, het *Heer ontferm U*, het *Eer aan God* en het openingsgebed. Dit gebed wordt ook "Collecta" genoemd, niet omdat men dan de offergaven inzamelt, maar omdat het alle gebedsintenties van alle volkeren verzamelt. Deze verzameling van de intenties van de volkeren stijgt als gebed ten hemel. Het doel van de openingsritten is, ertoe bij te dragen

“dat de gelovigen die bijeenkomen, één gemeenschap zouden vormen en tot de juiste gesteldheid komen om goed naar Gods woord te luisteren en waardig de Eucharistie te vieren.” Het is geen goede zaak bij aankomst in de viering op je uurwerk te kijken en te denken: “Ik ben op tijd, de homilie is net voorbij, dus voldoe ik aan het gebod”. De Mis begint met het kruisteken, met deze openingsritten, omdat we zo als gemeenschap beginnen God te aanbidden. Om die reden is het nodig niet te laat te komen, maar wel goed op tijd aanwezig te zijn om het hart voor te bereiden op deze ritus en op deze viering van de gemeenschap.

3

Terwijl (normaal) de intredezing gezongen wordt gaat de priester met zijn dienaren in processie naar het koor, hij groet het altaar met een hoofdbuiging en kust het als teken van verering en als er wierook is bewierookt hij het altaar. Waarom? Omdat het altaar Christus is, uitbeelding van Christus. Wanneer we naar het altaar kijken dan kijken we naar waar Christus is. Het altaar is Christus. Deze gebaren, die het gevaar lopen ongezien te blijven, hebben een diepe betekenis want vanaf het begin maken ze duidelijk dat de Mis een ontmoeting in liefde is met Christus, die “Door de offergave van zijn eigen lichaam (...) zichzelf (heeft) gegeven omwille van ons heil, priester, altaar en offerlam tegelijk.” Het altaar is, als uitbeelding van Christus, “ook het middelpunt van de dankzegging die door de Eucharistie gebracht wordt.” Heel de gemeenschap rond het altaar, dat is Christus. Zij is er niet om naar elkaar te kijken, maar om te kijken naar Christus. Want Christus is in het centrum van de gemeenschap en geenszins van haar verwijderd.

4

Er is het *kruisteken*. De priester die voorgaat, tekent zich met het kruisteken en zo doen ook alle leden van de bijeenkomst, bewust dat de liturgie gevierd wordt “in de Naam van de Vader en van de Zoon en van de Heilige Geest”. Ik maak een kleine zijsprong. Hebben jullie al opgemerkt hoe kinderen het kruisteken maken? Ze beseffen niet wat ze doen. Soms maken ze een tekening, maar geen kruisteken. Daarom: moeders, vaders, grootouders leert de kinderen vanaf het begin – van kleins af aan – het kruisteken correct te maken. En leg hen uit dat het kruis van Jezus onze bescherming is. Daarom begint de Mis met het kruisteken. Heel het gebed speelt zich, om zo te zeggen, af in de ruimte van de Heilige Drie-eenheid – “In de Naam van de Vader en van de Zoon en van de Heilige Geest”. Ruimte van mateloze gemeenschap. Zij vindt haar oorsprong en doel in de liefde van God, Een en Drie, ons geopenbaard en geschonken door het kruis van Christus. Zijn Paasmysterie is gave van de Drie-eenheid en de Eucharistie ontspringt altijd uit zijn doorboorde hart. Door ons te bekruisen, denken we niet slechts terug aan ons doopsel, maar bevestigen we ook dat het liturgisch bidden ontmoeting is met God in Jezus Christus, die voor ons is mens geworden, gestorven op het kruis en in heerlijkheid is verrezen.

5

Vervolgens spreekt de priester *de liturgische begroeting* uit – hiervoor bestaat een verscheidenheid aan verwoordingen – de aanwezigen antwoorden op aangepaste wijze. Dit is een dialoog. Bij het begin van de Mis moeten we stilstaan bij de betekenis van al deze gebaren en woorden. We staan op het punt te komen een “samenspel” te beginnen waarin verschillende stemmen en ook tijden van stilte hun rol hebben met het doel tussen alle deelnemers “eenstemmigheid” te scheppen, dat wil zeggen te beseffen dat allen door dezelfde Geest voor hetzelfde doel worden bewogen. Immers “Door deze begroeting en het antwoord

van het volk wordt het mysterie van de vergaderde Kerk tot uitdrukking gebracht.” Op die wijze wordt uitdrukking gegeven aan het gemeenschappelijke geloof en aan het wederkerige verlangen bij de Heer te blijven en de eenheid met heel de gemeenschap te beleven.

6

Het gaat om een biddend samenspel dat tot stand komt en meteen een aangrijpend moment kent, want wie voorgaat, nodigt allen uit de eigen zonden te erkennen. Allen zijn we zondaars. Ik weet het niet, misschien is er onder jullie iemand die geen zondaar is...Dat wie geen zondaar is de hand opsteekt, doe het alsjeblieft zo kunnen we het allen zien. Er zijn geen opgestoken handen, goed zo: jullie zijn te goeder trouw! Allen zijn we zondaars. Daarover vragen we in het begin van de Mis vergiffenis. Dat is de *schuldbelijdenis*. Het gaat er niet om aan de bedreven zonden te denken. Het gaat om veel meer. Het komt er op aan voor God en voor de gemeenschap, voor de broeders, met nederigheid en oprechtheid te belijden dat men zondaar is, zoals de tollenaar in de tempel. Als de Eucharistie waarlijk het Paasmysterie tegenwoordig stelt, dat wil zeggen de overgang van Christus van de dood naar het leven, dan is het eerste dat we moeten bekennen, onze situaties van dood om met Hem tot nieuw leven te kunnen verrijzen. Zo verstaan we hoe belangrijk de schuldbelijdenis is. Daarom zullen we dit in de volgende catechese hernemen.

We gaan in de uitleg van de Mis stap na stap te werk. Maar vergeet niet: leert kleine kinderen, alsjeblieft, het kruisteken correct maken!

6. DE SCHULDBELIJDENIS

1 *Dierbare broeders en zusters, goedendag!*

Bij het hernemen van de catechese over de Eucharistieviering geven we vandaag, in de context van de openingsritus, aandacht aan *de schuldbelijdenis*. Door zijn soberheid, bevordert hij die houding die men moet aannemen om op waardige wijze de heilige geheimen te vieren, dat wil zeggen: door voor God en de broeders onze zonden te belijden en te erkennen dat we zondaars zijn. De uitnodiging van de priester richt zich tot heel de biddende gemeenschap, want allen zijn we zondaars. Wat zou de Heer kunnen schenken aan wie in zijn hart al vol is van zichzelf, van het eigen welslagen? Niets, want wie verwaand is, kan geen vergiffenis ontvangen, omdat men zo vol is van zijn zogenaamde gerechtigheid. Denken we maar aan de parabel van de Farizeeër en de tollenaar, waarin alleen de tweede – de tollenaar – gerechtvaardigd, dat wil zeggen van zonden ontslagen, naar huis gaat. Wie bewust is van zijn eigen falen en nederig de ogen neerslaat, voelt dat de medelijdende blik van God op je rust. We weten uit ervaring dat slechts wie vergissingen toegeeft en verontschuldiging aanbiedt, kan rekenen op het begrip en de vergiffenis van de anderen.

2

In stilte luisteren naar de stem van het geweten stelt ons in staat te erkennen dat onze gedachten ver verwijderd zijn van de gedachten van God, dat onze woorden en onze daden vaak werelds zijn en geleid worden door keuzen die ingaan tegen het Evangelie. Om die reden doen we als gemeenschap, bij het begin van de Mis, de schuldbelijdenis via een formule van *algemene belijdenis* die in de *eerste persoon enkelvoud* wordt uitgesproken. Ieder belijdt voor God en de broeders “ik heb gezondigd in woord en gedachte, in doen en laten”. Inderdaad,

ook in “laten”, dat wil zeggen door nagelaten te hebben het goede te doen dat ik had kunnen doen. Vaak voelen we ons groot, want – dat zeggen we – “ik heb aan niemand kwaad berokkend”. In werkelijkheid volstaat het niet aan de naaste geen kwaad te doen. Het komt er op aan het goede te doen en zo de gelegenheden te baat te nemen een waarachtig getuigenis af te leggen van het feit dat we leerlingen van Jezus zijn. Het is goed te beklemtonen dat we *voor God en de broeders* belijden zondaars te zijn. Zo verstaan we de draagwijdte van de zonde die ons van God verwijdert en ons afscheidt van onze broeders en omgekeerd. De zonde breekt, verbreekt de relatie met God en breekt de verhouding tot de broeders, de verhouding in het gezin, in de samenleving, in de gemeenschap. Zonde breekt altijd, brengt scheiding, verdeelt.

3

De woorden die we met de mond zeggen worden begeleid door het *gebaar van zich op de borst te slaan* om aan te geven dat ik door eigen schuld en niet door die van anderen heb gezondigd. Het gebeurt immers vaak dat we uit angst of schaamte de anderen met de vinger wijzen om ze te beschuldigen. Het vraagt veel, om toe te geven dat je schuldig bent. Maar, dit oprecht uitspreken, doet ons goed. Ik herinner mij een anekdote, verteld door een oude missionaris, over een vrouw die ging biechten en begon met de vergissing van haar echtgenoot op te noemen; daarna volgden die van de schoonmoeder en tenslotte die van de burens. Op een gegeven ogenblik zei de biechtvader: “Mevrouw ben je klaar? Goed zo, nu je de zonden van de anderen hebt genoemd, begin dan maar met die van jou”. Je eigen zonden noemen.

4

Na de belijdenis van de zonden smeken we de heilige maagd Maria, de engelen en de heiligen voor ons tot de Heer te bidden. Ook op dit punt is *de gemeenschap van de heiligen* kostbaar. De voorspraak van deze “kinderen der kerk, in wie Gij ons, zwakke mensen, een steun en voorbeeld schenkt” is ons tot steun op de weg naar de volledige gemeenschap met God, wanneer de zonde definitief wordt vernietigd.

5

Naast het “Ik belijd” kan men de schuldbelijdenis ook met andere woorden doen, bijvoorbeeld: “Heer, ontferm U over ons. Wij hebben gezondigd. Toon ons Heer uw barmhartigheid. En schenk ons uw heil.” Op zondag kan men ook de besprenkeling met water doen ter herinnering aan het Doopsel, dat alle zonden uitwist. Men kan ook, als onderdeel van de schuldbelijdenis het *Kyrie eleison* zingen, een oude Griekse verwoording van de aanroeping van de Heer – Kyrios – om zijn barmhartigheid af te smeken.

6

De Heilige Schrift geeft ons schitterende voorbeelden van “boetelingen” die, na de zonde te hebben bedreven in zichzelf keren en de moed opbrengen het masker af te werpen en zich open te stellen voor de genade die het hart vernieuwt. We denken aan koning David en aan de woorden die aan hem worden toegeschreven in de Psalm: “Wees mij genadig, God die liefde is. U, grenzeloze barmhartigheid, wis uit wat ik heb misdaan” (Ps. 51, 3). We denken aan de verloren zoon die naar de vader terugkeert; of aan de bedde van de tollenaar “O God, genade voor een arme zondaar” (Lc. 18, 13). We denken ook aan de heilige Petrus, aan Zacheüs, aan de Samaritaanse vrouw. Bewust worden van de broosheid van het stof waaruit we zijn gemaakt, is een ervaring die ons sterk maakt. Terwijl ze ons doet rekening houden met onze

zwakheid, opent ze ons hart om beroep te doen op de barmhartigheid van God die omvormt en bekeert. Dat is wat wij doen in de schuldbelijdenis bij het begin van de Mis.

7. GLORIA EN OPENINGSGEBED

Dierbare broeders en zusters, goedendag!

In de catechese over de Eucharistieviering hebben we gezien dat de schuldbelijdenis helpt ons te ontdoen van onze verwaandheid en voor God te treden zoals we echt zijn, bewust dat we zondaars zijn met de hoop vergiffenis te krijgen.

1

Precies in de ontmoeting van de menselijke ellende en de goddelijke barmhartigheid ontspringt de dankbaarheid die uitgedrukt wordt door het "Gloria" "een zeer oude en eerbiedwaardige hymne, waardoor de Kerk, in de Heilige Geest vergaderd, God de Vader en het Lam verheerlijkt en smekend aanroept."

2

De aanhef van deze hymne - "Eer aan God in den hoge" – herneemt de zang van de engelen bij de geboorte van Jezus in Bethlehem. Het is de blijde boodschap van de omhelzing van hemel en aarde. Deze zang betreft ook ons die bidden: "Eer aan God in den hoge en vrede op aarde aan, de mensen die Hij liefheeft". Na het "Gloria", of, wanneer dit afwezig blijft, onmiddellijk na de Schuldbelijdenis neemt het gebed de vorm aan van het gebed dat "collecta" genoemd wordt. Hierdoor wordt het eigen karakter van de viering vertolkt, afhankelijk van de dag en van de tijd van het jaar. Door de uitnodiging "Laat ons bidden" nodigt de priester het volk uit samen met hem *een ogenblik stilte* in acht te nemen, met het doel bewust voor God te staan en in ieder hart de eigen intenties waar te nemen waarmee men deelneemt aan de Mis. De priester zegt: "Laat ons bidden" en dan, tijdens de stilte denkt ieder aan wat men nodig heeft en dat men in het gebed wil vragen.

3

De stilte is niet louter de afwezigheid van woorden maar veeleer de bereidheid om naar andere stemmen te luisteren: de stem van ons hart en, vooral, de stem van de Heilige Geest. In de liturgie hangt de aard van de gewijde stilte af van het ogenblik waarop ze gebeurt: "Bij de boete-act immers en na de uitnodiging tot gebed keert eenieder in zichzelf; na de lezing of na de homilie echter overweegt men kortstondig wat men zojuist heeft gehoord; na de Communie evenwel looft men God in zijn hart en bidt men tot Hem". Met andere woorden, vóór het Openingsgebed helpt de stilte in onszelf te keren en te denken aan de reden waarom we zijn samengekomen. Dat is het belang van te luisteren naar ons innerlijk om zo open te komen voor de Heer. Misschien beleven we vermoeiende dagen of dagen van vreugde, van leed en willen we dat aan de Heer zeggen. Zijn hulp inroepen, vragen dat Hij ons zou bijstaan. Misschien zijn familieleden of vrienden ziek of maken ze een moeilijke tijd door. Of we willen de lotgevallen van Kerk en wereld aan God toevertrouwen. Daarvoor dient de korte stilte voordat de priester *de intenties van ieder verzamelt* en luidop, in naam van allen, het gemeenschappelijk gebed tot God richt. Dit gebed, dat de individuele intenties "collecteert", is het besluit van de openingsritus. Ik vraag aan de priesters zeer uitdrukkelijk dit korte ogenblik van stilte in acht te nemen, zonder haast. "Laat ons bidden" en dan stilte. Ik vraag dit

uitdrukkelijk aan de priesters. Zonder die stilte lopen we het gevaar de ingetogenheid van de ziel te verwaarlozen.

4

De priester spreekt dit smeekgebed, dit collectagebed, uit met gespreide armen. Dat is de houding van de bidder, bij de christenen in gebruik vanaf de eerste tijden – zoals blijkt uit de fresco's in de catacomben van Rome – om de open armen van Christus op het kruis na te bootsen. Daar is Christus Bidder en Gebed terzelfdertijd. In het kruis herkennen we de Priester die aan God de Hem aangename eredienst brengt, dat wil zeggen: de kinderlijke gehoorzaamheid.

5

In de Romeinse Ritus zijn de gebeden beknopt maar rijk aan betekenis: men kan aan deze gebeden mooie bezinningen wijden. Heel mooie! Die teksten overwegen, ook buiten de Mis, kan ons helpen hoe we ons tot God kunnen richten. Welke woorden gebruiken om te vragen. Moge de liturgie voor ieder van ons een echte school van gebed worden.

- *Binnenkort vervolg van deze catechese-reeks*